

# Luetaan yhdessä -opettajan opas

## Aluksi

Luetaan yhdessä -verkoston vapaaehtoiset ovat tehneet arvokasta työtä kielen opettajina jo yli kymmenen vuotta. Vapaaehtoisena toimiminen ei edellytä aikaisempaa opetuskokemusta, tärkeintä on motivaatio opettamiseen ja uuden oppimiseen.

Jotta vapaaehtoistyö olisi mielekästä, omia opettajan taitoja kannattaa kehittää. Tämä opettajan opas on suunnattu aloituspaketiksi niin vasta aloittaville vapaaehtoisille kuin syventäväksi oppaaksi kielen opettamisen konkareille. Opas tarjoaa pedagogista pohdintaa oppimisesta sekä käytännön vinkkejä opetustunneille.

Vaikka opettajan pedagogisia taitoja voi kehittää loputtomiin, haluamme korostaa, ettei siitä tarvitse ottaa paineita. Jokainen vapaaehtoinen opettaa itselleen sopivalla tyyllillä ja omista vahvuuksistaan lähtien. Toivomme, että tämä opas voi tarjota uusia ajatuksia, jotta vapaaehtoisena toimiminen tuntuisi mahdollisimman kiinnostavalta, hauskalta ja motivoivalta.

## Kaikki lähtee ilmapiiristä

Luetaan yhdessä -tunneilla ensisijaisen tärkeää on mukava ja turvallinen tunnelma. Jos opiskelijalla on tunnilla kivaa, hän on todennäköisesti motivoitunut käymään tunneilla jatkossakin. Luetaan yhdessä -toiminnan keskeisiä tavoitteita on saada eri kulttuureista tulevia ihmisiä kohtaamaan toisiaan ja monelle oppitunnit ovat ainoita tilaisuuksia tämänkaltaiseen vuorovaikutukseen. Kohtaaminen tapahtuu parhaiten positiivisessa ilmapiirissä. Toisin sanottuna: **tunneilla kannattaa pitää hauskaa.**

Tunnelma on olennaista myös oppimisen kannalta. Tunneilla on hyvä panostaa ilmapiirin luomiseen, joka kannustaa aktiivisuuteen. Yksi tärkeimmistä osista uuden kielen oppimisessa on olla pelkäämättä virheitä, siksi on ensisijaista luoda turvallinen ympäristö,

jossa oppilaan tekemiin virheisiin ei koko ajan puututa. Tärkeintä on saada opiskelijat käyttämään rohkeasti uutta kieltä ja saada sen kanssa onnistumisen kokemuksia. Opiskelijoita kannattaa kannustaa puhumaan paljon **virheistä välittämättä**.

**Oppilaat kannattaa laittaa vuorovaikutukseen toistensa kanssa.** Uutta kieltä on paljon stressittömämpää harjoitella toisen aloittelijan kanssa kuin kantasuomalaisen kanssa. Siksi esimerkiksi kannattaa välttää tilannetta, jossa monta vapaaehtoista opettaa yhtä opiskelijaa.

Saman kieliryhmän opiskelijat päätyvät usein istumaan tunneilla toistensa viereen. Tämä luo opiskelijalle turvaa, mutta saattaa joskus myös haitata oppimista, jos ryhmät eivät sekoitu koskaan. Tämän vuoksi vapaaehtoisten **kannattaa sekoittaa mahdollisia ”klikkejä”** aika ajoin. Myös istumapaikkojen ajoittainen sekoittaminen avaa ihmismieltä uusiin tilanteisiin, mikä edesauttaa uuden oppimista.

Oppimisen kannalta on olennaista, että opiskelija on mahdollisimman paljon äänessä. Innokas opettaja saattaa huomaamattaan hallita tilannetta liiallisella puheella, mikä on pois opiskelijan harjoittelusta. **Vapaaehtoisten tulee sietää hiljaisuuksia** ja olla täyttämättä opiskelijoiden takeltelevia lauseita. On hyvä rohkaista opiskelijoita kysymään opettajilta neuvoa, silloin kun he sitä tarvitsevat. Tässä toimivat hyvin kysymykset ”miten sanotaan?” ja ”mitä tarkoittaa?”. Kuten sanonta kuuluu, kysyvä ei tieltä eksy.

Luetaan yhdessä -ryhmien opiskelijat eivät ole lapsia tai nuoria, siksi heitä tulee kohdella tasavertaisina aikuisina, joiden aktiivista toimijuutta tulee kunnioittaa ja kannustaa. Näin ollen opiskelijoilta kannattaa kysyä mitä he haluavat oppia ja miten. On tärkeää muistaa antaa opiskelijoille myös positiivista, rohkaisevaa palautetta.

## Selkokieli ja selkeys opetuksessa

Suomen kieli ei ole helpoimpia kieliä oppia. Tämä johtuu muun muassa siitä, että kielioppimme on monimutkainen ja puhuttu kieli poikkeaa usein kirjoitetusta kielestä. Siksi opiskelijoille on syytä puhua ja opettaa pääsääntöisesti selkokielen avulla.

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Tässä vinkkejä selkokielen käyttöön:

1. **Käytä yksinkertaisia selkeitä verbejä** ja selvitä oppilaille vieraat käsitteet esim.: ”määritä, merkitse, esitä, jäsennä, listaa, tulkitse, laadi, upota, pohdi, luettele, päättele jne.” Käytä tilalla ”kirjoita, keksi, mieti, selitä, kerro, tee”.
2. **Artikuloi selkeästi** ja huolellisesti sekä puhu tarpeeksi hitaasti tauottaen. Varo puhumasta liian pitkiä jaksoja yhtäjaksoisesti.
3. **Painota puheessasi pääasioita** ja toista tärkeät asiat.
4. Palauta sanat **perusmuotoon**.
5. **Käytä yleiskieltä**, kun opetat (vältä murteellista kieltä). Käytä yksinkertaista, konkreettista kieltä.
6. Suosi **lyhyitä lauseita**, etsi synonyymeja, tee selviä kysymyksiä ja selitä sanat!
7. **Näytä**, näyttele, elehdi, piirrä! Ole ystävällinen!
8. **Anna oppilaalle aikaa** esittää asiansa ja kuuntele häntä. Anna aikaa valmistautua vastaamaan esittämäsi kysymykseen kohdistamalla kysymys määrätylle oppilaalle nimeltä mainiten ennen kysymyksen esittämistä.

Selkokielen puhuminen saattaa tuntua vapaaehtoisesta epäluonnolliselta. Sen käyttämiseen kuitenkin tottuu ja opiskelijoita selkokielisyyttä auttaa huomattavasti. Välillä opettajien kannattaa myös ottaa esimerkkejä puhekielestä ja selittää näiden eroja yleiskieleen.

- *Jos kirjoitat taululle, älä puhu samaan aikaan, kun kirjoitat, jotta oppilas näkee suusi liikkeit. Varo puhumasta samaan aikaan, kun oppilaat kirjoittavat tai lukevat muuta tekstiä.*
- *Käytä kirjoittaessasi tekstausta, ei kaunokirjoitusta. Kirjoita yksittäiset sanat aina pienillä kirjaimilla, aloita lauseet isolla kirjaimella ja päätä pisteeseen tai kysymysmerkkiin. Suosi tekemissäsi materiaaleissa selkeitä fontteja.*

Opetettavia asioita ja käytettävää kieltä kannattaa hyvin tietoisesti rajata varsinkin vasta-alkajien kanssa hyvin suppeaksi. On tärkeää, että kieli tuntuu mahdolliselta oppia ja että siitä oppii heti käytännöllisiä ja onnistumisen kokemuksia luovia ilmaisuja. Tähän näkökulmaan

hyvä työkalu on mm. Toisto-menetelmä, josta saa lisää tietoa osoitteesta:

<http://suomenkielisanootervetuloa.fi/>.

- *Vältä liian pitkiä suullisia ohjeita. Anna ohjeet monisteena tai taululle kirjoitettuna.*
- *Tekstin iso fonttikoko, lyhyet rivit, kapeat palstat auttavat lukemista.*

On myös syytä muistaa, että erilaisilla ihmisillä on **erilaisia oppimisvalmiuksia**. Toiset oppivat kieliä nopeasti, kun toisilla se vie pitkään. Opiskelijoiden kokemukset opiskelusta vaihtelevat, ja jotkut jopa eivät ole käyneet ollenkaan kouluja. Luetaan yhdessä- tunneilla käy opiskelijoita, jotka osaavat monia kieliä ja tietävät, miten näitä opitaan sekä opiskelijoita, joille suomi on ensimmäinen vieras kieli. Oppimisvalmiuteen vaikuttavat myös muut henkiset voimavarat, stressitekijät ja elämäntilanne.

- *Muista kannustaa myös ja erityisesti niitä oppilaita, joiden lähtötaso ei ole yhtä korkea kuin muiden oppilaiden ja jotka kehittyvät kykyjensä mukaan ja yrittävät parhaansa.*
- *Älä ole ymmärtävinäsi puhetta, mitä ei oikeasti ymmärrä. Se ei palvele kielen oppimista. Voit tarkentaa: ”Tarkoititko, että...” tai sanoa ”En ymmärtänyt, voitko sanoa uudelleen?”*

## Tuntien rakenne

Kielen opetuksessa kannattaa käyttää monia ja erilaisia menetelmiä. Kukaan ei jaksakaan yhtä ja samaa opiskelumetodia loputtomiin, siksi tunneilla on hyvä olla rakenne, jossa on erilaisia vaiheita. Tunnit on hyvä aloittaa yhteisellä teemalla, jonka jälkeen opiskelijat jaetaan pienryhmiin esimerkiksi kielitason tai oppimistyylin mukaan, kunnes opetuskerta päättyy yhteiseen lopetukseen ja kertaukseen. **Pienryhmätyöskentely on keino ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset tarpeet ja oppilaiden erilaisuus.** Tunnin rakenne on hyvä kertoa opiskelijoille etukäteen, jotta he osaavat orientoitua tunnin kulkuun.

- *Tiedosta, että toisille oppilaille ääneen lukemaan luokassa yksin tuottaa ahdistusta, salli tällöin pari – tai yhteisluku.*

- *Mieti, miten voit opetuksessasi hyödyntää värejä, muotoja, liikumista, musiikkia, rytmiä, kuvia, ja hauskoja muistisääntöjä uuden asian opetuksessa.*
- *Käytä monipuolisesti erilaisia apuvälineitä, verkkoympäristöjä ja muita oppimisympäristöjä.*

Nettisivuillamme on listattuna perinteisten kirjallisten oppimateriaalien lisäksi paljon erilaisia kielen oppimisen menetelmiä kuten toiminnallisia menetelmiä ja verkko-oppimisen alustoja, jotka sopivat hyvin eriytettyyn opettamiseen.

## Kertaus on opintojen äiti

On hyvä tiedostaa, että ihmisen kyky vastaanottaa ja painaa muistiinsa on hyvin rajallinen. Tämän vuoksi vapaaehtoisten tulee rajata tunneilla läpi käytävän uuden tiedon määrä sopivan suppeaksi. Aikaa näiden asioiden opiskeluun ja kertaamiseen on hyvä varata runsaasti. Asioiden toistaminen vain yhden tunnin aikana ei riitä, vaan tunneilla on hyvä kerrata myös edellisellä tunnilla opittuja asioita.

- *Yhteenvedo käsitellystä asiasta auttaa muistamista, selitä sama asia monin eri tavoin.*
- *Uusien sanojen kanssa kannattaa kehittää sanoihin liittyviä **assosiaatioita**. Jos uusi sana esimerkiksi muistuttaa jotain oman äidinkielen sanaa, voi näiden välille muodostaa jonkinlaisen miellelyhtymän.*

## Opettajan muistilistaa

1. Puhu selkeästi, mutta ei liioitellun hitaasti.
2. Jäsentele puhettasi painottaen ja tauottaen.
3. Käytä ilmeitä ja eleitä sekä hyödynnä tilaa ja paikkaa.
4. Havainnollista käsitteitä esimerkeillä.
5. Anna oppilaiden olla paljon äänessä ja puhua rauhassa virheitä korjaamatta.
6. Käytä toiminnan avulla oppimista.
7. Huolehdi siitä, että oppilaiden välille syntyy vuorovaikutusta.
8. Varmista eri tavoin, että oppilas on ymmärtänyt ohjeet ja opittavan asian.

9. Laita oppilaat käyttämään opittavaa asiaa monessa eri kontekstissa.
10. Anna oppijoille aikaa ja positiivista palautetta.

**Lukuvinkkejä:**

<http://www.enorssi.fi/opetus/erilaisen-oppijan-tuki/materiaalit-1/eriyttaminen.pdf>

Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia. Luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Toim. Rauno Laine, Leena Nissilä ja Kaarina Sergejeff. Opetushallitus, 2007.

Tietoa ja materiaalia selkokielestä. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>